

प्रजातांत्रिकी शिक्षा तद्गुणाश्च

प्रजातंत्रीय शिक्षा

- अर्थः
- उद्देश्यानि
- प्रजातंत्रीय पाठ्यक्रमः
- प्रजातंत्रीयशिक्षणविधिः
- प्रजातंत्रीय विद्यालय अनुशासनं च
- प्रजातंत्रीय अध्यापकः

प्रजातंत्रीय शिक्षाया अर्थः

- ० जॉन ड्यूवी - शिक्षायाः अभावे प्रजातंत्रं निर्जीवमस्ति।
अपि च प्रजातंत्रस्य अभावे शिक्षा शुष्का, नीरसा, मृत-
प्राया भवति।

अतः प्रजातंत्रे एतादृशी शिक्षा भवेत् यया जनान्
सामाजिकसंबंधे नियंत्रणे च व्यक्तिगतरूचिः भवेत्, अपि च
तेषु एतादृशाणां मानसिकविचाराणां निर्माणं स्यात्, येन
अव्यवस्था न भूत्वा सामाजिकपरिवर्तनं संभवं स्यात्।

प्रजातंत्रीय शिक्षायाःउद्देश्यानि

- 1.प्रजातंत्रीय मूल्यानां विकासः
- 2. व्यावसायिक कौशलविकासः
- 3 व्यक्तेः रुचीनां विकासः
- 4. चिंतनशक्तेः विकासः
- 5. सामाजिकविकासः
- 6. सामंजस्यपूर्णव्यक्तित्वस्य विकासः

प्रजातंत्रीय शिक्षायाः पाठ्यक्रमः

- नमनीयतायाः सिद्धांतः
- सामाजिकावश्यकतानाम् एवम् आदर्शानां पूर्तेः सिद्धांतः
- व्यक्तेः अभिरुचीनां, योग्यतानां, क्षमतानां तथा आवश्यकतानां संतुष्टेः सिद्धांतः
- व्यावहारिकतायाः सिद्धांतः

प्रजातंत्रम् एवं शिक्षणविधयः

- शिक्षणविधिषु क्रियाशीलविधीनां प्रयोगम् भवेत् । यथा –
- वाद-विवादविधिः,
समस्यासमाधानविधिः, सामाजिकाभिव्यक्तिविधिः,
- कार्यनिर्धारणविधिः, योजनापद्धतिः, मोंटेसरी पद्धतिः , ह्यूरिस्टिक
- पद्धतिः, क्रीडा पद्धतिः इत्यादयः

प्रजातंत्रीयविद्यालय अनुशासनं च

- शिक्षकाणां कृते पाठ्यक्रमनिर्धारणग्रंथचयनादिविषयं स्वातंत्र्यं
- विद्यालयप्रशासने संघटने च छात्रसम्मत्तौ अवधानं सर्वकार –अधिकारिणाम् आचार –विचारयोः प्रजातंत्रीयभावनायाः समावेशःस्यात्।
अनुशासनदृष्ट्या प्रजातंत्रे स्वशासनोपरि अत्यधिकं बलं भवेत्।

प्रजातंत्रीय अध्यापकः

◦ शिक्षकः योग्यनागरिकः भवेत्

◦ सः स्वछात्रान् ज्ञातुं तथा तान् पथप्रदर्शितुं समर्थः भवेत् ।

◦ सः प्रजातंत्रीय आदर्शानाम् अनुसारं प्रशिक्षितः भवेत् ।

प्रजातंत्रीय शिक्षायाः गुणाः

- 1. प्रजातंत्रीयमूल्यानां विकासः
- 2. स्वतंत्रतायाः संरक्षणम्
- 3. व्यवसायिककुशलतायाः विकासः
- 4. देशभक्तेर्भावना उदयः
- 5. स्नेहसहयोगयोः भावनाद्वारा परिवार –समाजयोः सदस्यत्वभावनायाः विकासः।
- 6. शारीरक –मानसिक- स्वास्थ्यसंवर्धनम्
- 7. नेतृत्वगुणानां विकासः।

धन्यवादः

